

Robert Vannoy, Misingi ya Unabii wa Biblia, Hotuba ya 14

Miongozo ya tafsiri ya unabii

Miongozo ya tafsiri ya unabii

1. Fanya uchambuzi wa kina wa kihistoria wa kisarufi kwa makini kuhusu kifungu hicho

Tumekuwa tukijadili "Miongozo ya ufafanuzi wa unabii." 1. Chini ya hayo ni, "Fanya uchambuzi wa kina wa kihistoria wa kisarufi wa kifungu hicho." Hilo si jambo ambalo ni la kipekee kwa hotuba za kinabii wala kazi ya ufafanuzi. Nadhani hiyo ndiyo kazi ya msingi ya mtafsiri. Kwanza unapaswa kuelewa maana ya maneno, lugha inayotumika, kusoma matumizi ya maneno mahali pengine, na kisha uhusiano ambao maneno hayo yanao. Hapo ndipo unapoingia katika ujenzi wa kisarufi. Lakini zaidi ya hapo, unapaswa kuangalia historia ya nabii na watu ambao nabii alizungumza nao. Tunapaswa kuangalia muktadha wa kinachoendelea pamoja na muktadha wa kinachofuata na mtiririko wa mawazo katika kitabu ambacho unabii ni sehemu yake. Nadhani inafanya kazi kama mawimbi kwenye bwawa. Unaangalia orodha nzima ya Maandiko, ambapo unaangalia muktadha mwembamba wa karibu na kisha unajitahidi kuingia katika muktadha mpana hadi muktadha mzima wa Biblia. Vifungu vyovyote vinavyofanana vinapaswa kuzingatiwa ikiwa vipo. Kwa hivyo hiyo ni mambo ya msingi ambayo nyote mnayafahamu. "Fanya uchambuzi makini wa kisarufi, kihistoria, muktadha, wa kifungu."

2. Taja waziwazi kifungu kinamrejelea nani au nini.

2. "Taja waziwazi kifungu hiki kinamhusu nani au nini." Tunaweza kuuliza maswali kama vile, "Je, ujumbe kuhusu msikiaji au msomaji ambaye kinamhusu, au unamhubiria kuhusu mtu mwingine?" Kwa kuuliza swali hilo tunaweza kubaini kama kifungu kimsingi kinatabiri au kinafundisha. Ikiwa kinafundisha na nabii anawafundisha tu wale anaowazungumzia, ukweli muhimu unaowahusu ambao unaweza kuwa na maana kwetu. Je, anasema kitu kwao au ni kuhusu mtu mwingine? Ikiwa ndivyo ilivyo, kinaweza kuwa kinatabiri au kimechanganywa kwa njia fulani na vipengele vya utabiri.

Tunahitaji kutatua hilo. Je, kifungu kinatabiri? Ikiwa kinatabiri, je, kuna masharti yoyote yaliyounganishwa? Hilo linaweza kuwa muhimu katika jinsi mtu anavyotafuta utimilifu wake. Kunaweza kuwa na sharti ambalo halijasemwa lakini lazima uulize swali hilo. Ikiwa kinatabiri, je, kimetimia au hakijatimia? Hapo nadhani unajibu swali hilo mwanzoni kwa kutafuta mahali pengine katika Maandiko kwa ajili ya utimilifu. Una unabii mwingi katika Agano la Kale ambao tayari umetimia katika kipindi cha Agano la Kale. Una unabii mwingine katika Agano la Kale ambao unaona umetimizwa katika kipindi cha Agano Jipya. Bila shaka, una unabii ambao umetimizwa katika wakati tunaoishi, katika wakati wa kanisa, au unaweza kuwa na unabii ambao bado haujatimizwa lakini unatazamia wakati wa Siku ya Bwana. Kwa hivyo, unahitaji kutatua hilo. Ikiwa ni utabiri, je, umetimizwa au haujatimizwa?

3. Zingatia nukuu za utimilifu

Hilo linatuleta kwenye 3., “Zingatia nukuu za utimilifu.” Ninachomaanisha ni kwamba kuna vifungu fulani vya maneno vinavyotokea katika Agano Jipya ambavyo vinaweza kuwa vielelezo au wasaidizi wa kusema kwamba huu ni unabii unaotimizwa haswa. Ninachokikumbuka ni vifungu kama vile “ili utimize.” Bila shaka umekutana na nukuu hiyo ya utimilifu. Unapoona hilo, nadhani kwa kawaida ukiangalia matumizi yote, ni maalum kabisa kwa kuzingatia utimilifu. Kuna unabii unaotimizwa hapa. Hata hivyo, sifa; katika baadhi ya matukio kifungu hicho kinaweza kuchukuliwa kama kinaonyesha uhusiano wa kielelezo au kufanana kwa maneno au mawazo ambapo kauli ya Agano la Kale yenyewe haikuwa ya utabiri.

a. Mathayo 1:22 - Isa. 7:14 Nadhani hilo linakuwa wazi ukiangalia mifano kadhaa. Ukiangalia Mathayo 1:22, hapo unapata kauli, “Haya yote yalitokea ili kutimiza neno alilosema Bwana kwa njia ya nabii, ‘Bikira atachukua mimba, atazaa mwana, naye ataitwa Imanueli,’ maana yake, ‘Mungu pamoja nasi.’” Hii ni kauli kutoka Isaya 7:14, ambayo inatumika hapa kwa Mariamu aliyechukua mimba kwa njia ya Roho Mtakatifu na yeye ndiye bikira aliyechukua mimba na kuzaa mwana. Hapa unapata utimilifu wa

utabiri wa Isaya 7:14. Hilo ni dhahiri kabisa.

b. Mathayo 8:17 – Isa. 53:4 Katika Mathayo 8:17, unasoma baada ya Yesu kuwaponya watu fulani, “Hili lilikuwa ili kutimiza lile lililonenwa na nabii Isaya, ‘Alichukua udhaifu wetu na kuyachukua magonjwa yetu.’” Isaya 53:4. Inatimizwa, ikiwa ni kifungu cha kilele cha mfululizo huo wa vifungu kuhusu Mtumishi wa Bwana.

c. Mathayo 12:17 – Isa. 42:1-4 Mathayo 12:17, inasomeka, “Hili lilikuwa ili litimie neno lililonenwa na nabii Isaya, ‘Hapa kuna mtumishi wangu niliyemchagua, ninayependezwa naye. Nitaweka roho yangu juu yake, naye atawatangazia mataifa haki. Hatagombana wala hatapiga kelele, wala mtu hatasikia sauti yake barabarani. Mwanzi uliopondeka hatauvunja, utambi unaotoka moshi hatauzima, hata atakapoiongoza haki kushinda; na katika jina lake mataifa watatumaini.” Hiyo ni nukuu ya kifungu kingine cha watumishi kama hapo awali, kutoka Isaya 42:1-4.

d. Mathayo 21:4 – Zekaria 9:9 Katika Mathayo 21:4, “Haya yalifanyika ili yatimie yaliyonenwa na nabii” na nukuu hiyo ni kutoka Zekaria 9:9, “Mwambieni binti Sayuni, tazama, Mfalme wako anakuja kwako, mpole, amepanda punda, na juu ya mwana-punda, mtoto wa punda.” Kwa kawaida utagundua kuwa ni kiashiria maalum kwamba huu ni utimilifu wa utabiri uliotolewa hapo awali.

e. Yakobo 2:21-23 – Mwa. 15:6 Hata hivyo, wakati mwingine ni kama uhusiano au mfano wa maneno au mawazo yanayofanana ya kauli ya Agano la Kale ambayo haikuwa kauli ya utabiri. Angalia Yakobo 2:21-23 ambapo unapata kifungu hicho, “Je, baba yetu Ibrahimu hakuhesabiwa kuwa mwenye haki kwa yale aliyoyafanya alipomtoa mwanawe Isaka juu ya madhabahu? Unaona kwamba imani yake na matendo yake yalikuwa yakifanya kazi pamoja na imani yake ikakamilishwa kwa matendo yake. Na andiko likatimizwa linalosema,” na hapa linanukuu Mwanzo 15:6; “Ibrahimu alimwamini Mungu, ikahesabiwa kwake kuwa haki, naye akaitwa rafiki wa Mungu.” Ukienda

Mwanzo 15:6, hii ni baada ya Bwana kumwambia Ibrahimu kwamba Eliezeri hatakuwa mrithi wake bali mwanawe mwenyewe angekuwa mrithi wake na kusema, “Tazama mbinguni uzihesabu nyota, kama kweli unaweza kuzihesabu.” Kisha akamwambia, “Ndivyo utakavyokuwa uzao wako.” Kisha mstari wa 6 unasema, “Ibrahimu alimwamini Bwana, naye akamhesabia jambo hilo kuwa haki.” Ni vigumu kutabiri kauli hiyo lakini kuna uthibitisho tu wa imani ya Ibrahimu na umuhimu wake ulikuwa nini.

Kwa hivyo unapokuja kwenye matumizi ya neno "*kutimiza*" katika Yakobo 2:23, ukirejelea mstari huo katika Mwanzo 15:6, nadhani itabidi useme kwamba hii ni fomula zaidi ya kunukuu katika hatua hii, kuliko kuonyesha unabii na utimilifu. Kuna makala katika bibliografia yako chini ya kichwa hiki cha R. Laird Harris. Makala hiyo iko kwenye ukurasa wa 11 wa bibliografia yako inayoitwa, "Unabii, Mchoro, na Uainishaji" katika *Tafsiri ya Historia*, kitabu kilichochapishwa kwa heshima ya Dkt. Allan MacRae, mwanzilishi wa shule hii, kilichochapishwa mwaka wa 1986. Anatumia kifungu hicho nilichotumia tu, "Fomula ya kunukuu," kwa marejeleo kama haya.

f. Mathayo 2:17-18 – Yer 31:15 Kinachofanana na hicho ni Mathayo 2:17-18, ambapo unasoma, “Ndipo lile lililonenwa na nabii Yeremia likatimia, ‘Sauti imesikika Rama, kilio na maombolezo mengi, Raheli akiwalilia watoto wake, akikataa kufarijiwa kwa sababu hawako tena’” na hiyo ni Yeremia 31:15. Ukirudi kwenye Yeremia 31:15, unasoma, “Sauti imesikika Rama, maombolezo na kilio kikubwa; Raheli akiwalilia watoto wake; na kukataa kufarijiwa, kwa sababu watoto wake hawako tena.” Katika muktadha, hiyo inarejelea kilio kuhusu wahamishwaji wa utumwa wa Babeli.

g. Fomula ya Nukuu ya Plerono Sio kauli ya utabiri, lakini Yakobo 2:21-23 na Mathayo 2:17-18 katika kurejelea maandishi haya mawili ya Agano la Kale ambayo hayakuwa maandiko ya “kutabiri”, tumia kitenzi hiki *plerono* kuyarejelea. Je, hiyo ina maana kwamba yalinukuliwa kimakosa kama utabiri? Au ina maana kwamba njia ya Mathayo ya kutafsiri haikuwa halali? Hivi ndivyo Harris anavyopendekeza, anapendekeza kwamba tatizo linasababishwa na tafsiri ya *plerow* kama "iliyotimizwa."

Hakika ina maana hiyo katika miktadha mingi. Lakini kile Harris anachosema ni kwamba daima inamaanisha "kutimiza" si hakika sana na wakati mwingine inaonekana kutumika kama fomula ya nukuu, badala ya fomula ya utabiri uliotimizwa. Matumizi hayo mapana yanapaswa kukumbukwa, lakini kwa ujumla huja katika umbo fulani *hina plerow* ni lini ni unabii wa utabiri, lakini lazima uwe mwangalifu.

h. Fomula ya Nukuu ya Gegrapti Fomula ya pili ni *gegraptai*, "imeandikwa." Tena, pia inaonyesha utimilifu mara nyingi. Hata hivyo, wakati mwingine ni marejeleo tu. Kuna utimilifu katika Marko 1:2, "Imeandikwa katika nabii Isaya" na kisha nukuu kutoka Isaya 40:3, "Nitamtuma mjumbe wangu mbele yako, atakayekutayarishia njia yako; sauti ya mtu aliaye jangwani, 'Mtengenezeni njia ya Bwana, nyoosheni njia zake.'" Kwa hivyo Yohana akaja, kwa hivyo, kuna utimilifu katika mstari huo. Rejea katika Mathayo 4:4; "Yesu akajibu, ' *Imeandikwa* : 'Mtu haishi kwa mkate tu, ila kwa kila neno litokalo kinywani mwa Mungu.'" Hiyo ni nukuu ya Kumbukumbu la Torati 8:3, ambayo si kauli ya utabiri, lakini hiyo ni kutoa nukuu.

i. Lego

Tuendeleo kwenye aina za *lego* (nasema). Inaposimama yenyewe, kwa kawaida inaonyesha marejeleo ya kihistoria, si unabii na utimilifu. Angalia Mathayo 22:31, "Lakini kuhusu ufufuo wa wafu, hamjasoma aliyowaambia Mungu ?" Na kisha kuna nukuu ya Kutoka 3:6, "Mimi ni Mungu wa Ibrahimu, Mungu wa Isaka, na Mungu wa Yakobo. Yeye si Mungu wa wafu, bali wa walio hai." Ni marejeleo tu ya maandishi ya Agano la Kale. Matendo 7:48, "Lakini Aliye Juu hakai katika nyumba zilizojengwa na wanadamu, kama nabii *asemavyo* ." Kisha nukuu ni Isaya 66:1, "Mbingu ni kiti changu cha enzi, dunia ni kiti changu cha miguu. Iko wapi nyumba mtakayonijengea? Asema Bwana. Mahali pangu pa kupumzika patakuwa wapi?" Hiyo si kauli ya utabiri. Kwa hivyo haya yote yako chini ya 3., "Sikilizeni nukuu ya utimilifu." Hakika zitasaidia kwa vidokezo na kutambua vifungu vya utabiri, sehemu ya utimilifu lakini lazima uwe mwangalifu na hilo.

4. Epuka wazo la utimilifu maradufu au marejeleo maradufu

4, “Epuka wazo la utimilifu maradufu au marejeleo maradufu.” Nadhani unapotafuta utimilifu wa unabii, si vizuri kukubali wazo la marejeleo maradufu au maana maradufu kama kanuni ya msingi ya hemeneutical. Kwa maneno mengine, hatupaswi kuzunguka-zunguka kutafuta marejeleo maradufu. Haupaswi kudhani kwamba unabii uliotolewa unaweza kurejelea matukio mawili au zaidi tofauti kwa wakati mmoja na maneno yale yale. Ukifanya hivyo inamaanisha kwamba unadhania maneno yale yale katika muktadha mmoja yanaweza kuwa na maana nyingi. Nadhani hilo ni jambo hatari kihemeneutical, kusema maneno yaleyale na muktadha huo huo una maana nyingi isipokuwa kuna aina fulani ya entender maradufu, lakini hiyo si kanuni ya jumla ya hemeneutical. Hatutumii lugha kwa njia hiyo. Kawaida wakati kauli inatolewa kuna nia ya maana maalum inayobebwa na kauli hiyo na hiyo ndiyo maana inayopaswa kueleweka na mtu anayeisikia. Dhana hiyo nadhani inatumika kwa kauli zote za kibiblia sio tu za utabiri, lakini hakika inatumika kwa aina za utabiri pia. Unatafuta maana moja au maana ya kauli yoyote iliyotolewa, hutafuta maana nyingi au hisia za kauli za kibiblia.

a. Dwight Pentecost - Marejeo Mara Mbili Tazama ukurasa wa 28 katika manukuu yako chini ya Dwight Pentecost ambaye aliandika kitabu kuhusu eskatolojia inayoitwa *Mambo Yatakayokuja* ambapo anazungumzia "sheria ya marejeo mara mbili." Kwa mtazamo wake, "Sheria chache ni muhimu zaidi kuzizingatia katika tafsiri ya Maandiko ya kinabii kuliko sheria ya marejeo mara mbili. Matukio mawili, yaliyotenganishwa sana na wakati wa kutimizwa kwake, yanaweza kuletwa pamoja katika wigo wa unabii mmoja. Hili lilifanyika kwa sababu nabii alikuwa na ujumbe kwa ajili ya siku yake mwenyewe na pia kwa wakati ujao. Kwa kuleta matukio mawili yaliyotenganishwa sana katika wigo wa unabii madhumuni yote mawili yangeweza kutimizwa." Kisha anamnukuu mtu mwingine hapa anayeitwa Horne, “Unabii huo huo mara nyingi huwa na maana mbili, na hurejelea matukio tofauti, moja karibu, lingine la mbali; moja la muda, lingine la kiroho au labda la milele. Kwa hivyo, manabii wakiwa na matukio kadhaa

mbele, maelezo yao yanaweza kutumika kwa sehemu kwa moja na kwa sehemu kwa lingine. Si rahisi kila wakati kufanya mabadiliko. Kile ambacho hakijatimizwa katika la kwanza lazima tutumie kwa la pili na kile ambacho tayari kimetimizwa mara nyingi kinaweza kuchukuliwa kuwa mfano wa kile kinachobaki kutimizwa.”

Sasa jinsi unavyofanya kazi hiyo unahitaji kuangalia vifungu maalum lakini hiyo ndiyo dhana. Ukienda kwa Eric Sauer ingizo linalofuata kwenye uk. 29. Sauer anasema, “Kila kitu kimepangwa kihistoria na wakati huo huo kinaingiliana na umilele. Yote ni ya kibinadamu na ya kimungu, ya muda na ya muda.” Na, akizungumzia manabii, “Wanazungumzia kurudi kutoka Babeli na wakati huo huo wanaahidi kukusanyika kwa Israeli katika siku zijazo ambazo bado hazijafika wakizindua ufalme wa amani (Isaya 11:11-16).” Tumezungumzia tu kuhusu Isaya 11:11-16. Unaona anachosema ni kwamba unabii unazungumzia kurudi kutoka uhamishoni. Lakini wakati huo huo na kwa maneno yale yale pia unazungumzia ufalme wa amani katika siku zijazo—eskatolojia. Una maana mbili, marejeleo mawili, kwa maneno yale yale.

Katika juzuu inayoitwa *Utangulizi wa Tafsiri ya Biblia* na Klein, Blomberg, na Hubbard, iliyochapishwa na Word mwaka wa 1993, wanasema, "Lazima tuongeze sifa ya pili ya unabii: inaweza kuwa na utimilifu mbili, moja karibu na maisha ya nabii na moja baada yake." Unapoutazama unabii na kuomba utimilifu wake, kuna mmoja katika siku zijazo zilizo karibu zaidi na mwingine katika siku zijazo zilizo mbali zaidi. Zote zimetajwa katika kauli moja. Kuna watu wengi huko nje wanaosema kwamba kanuni hii, au kama Pentekoste inavyoiita, "sheria ya marejeleo mawili" ni kanuni inayopaswa kutumika katika tafsiri ya kauli za unabii—kutatuta marejeleo mengi.

b. Jibu la Vannoy Ninachopendekeza ni kwamba, sidhani kama hilo ni halali. Inarudi kwenye jambo hili la jinsi lugha inavyofanya kazi. Je, tunatumia lugha kuwa na maneno sawa na muktadha sawa lakini tunasema mambo mawili tofauti? Ukirudi nyuma katika historia ya tafsiri, Luther na Calvin wanabishana kwa nguvu dhidi yake lakini, bila shaka wanabishana dhidi ya msingi wa tafsiri ya kiistiari ikiwa una maana nyingi. Walisisitiza kwamba wajibu wa kwanza wa mtafsiri ni kufikia maana ya maandishi yaliyokusudiwa

na mwandishi wake. Luther alisema, “Ni maana moja tu, sahihi, ya asili, maana ambayo imeandikwa, inayowafanya wanatheolojia wazuri. Roho Mtakatifu ndiye mwandishi na mzungumzaji rahisi zaidi mbinguni na duniani. Kwa hivyo maneno yake hayawezi kuwa na maana ya umoja na rahisi zaidi, ambayo tunaiita maana iliyoandikwa au iliyozungumzwa kihalisi.”

Kuna kauli ya kuvutia katika sehemu ya 9 ya Ukiri wa Imani ya Westminster sura ya 1 kuhusu Maandiko Matakatiifu na tafsiri yake na ninataka kukusomea kauli fupi, "Kanuni isiyo na dosari ya tafsiri ya Maandiko Matakatiifu ni Maandiko Matakatiifu yenyewe; na kwa hivyo, wakati kuna swali kuhusu maana ya kweli na ya uwongo ya Maandiko Matakatiifu yoyote" na kisha kuna kauli ya mabano ambayo ndiyo nilitaka kuelewa, "(ambayo si ya aina nyingi, bali moja), inaweza kutafutwa na kujulikana na sehemu zingine zinazozungumza wazi zaidi." Kwa hivyo unaona hoja inayotolewa hapa ni kwamba tafsiri za baadhi ya vifungu ni wazi zaidi. Unatumia iliyo wazi zaidi kusaidia na isiyo wazi zaidi. Lakini katika muktadha wa kutoa kauli hiyo kuna kauli ya mabano, "Wakati kuna swali la maana ya kweli na ya uwongo ya Maandiko Matakatiifu yoyote (ambayo si ya aina nyingi, bali moja) inaweza kutafutwa na kujulikana na sehemu zingine ambazo zinazungumza wazi zaidi." Nadhani ni kanuni muhimu ya utafsiri wa maandiko.

c. Viwango Vingi vya Maana vya John Bright Tazama marejeleo yako ukurasa wa 25. Hii imechukuliwa kutoka kwa kitabu cha John Bright, *Mamlaka ya Agano la Kale* . Anasema, "Kwa ujumla iliaminika kwamba Maandiko yalikuwa na viwango mbalimbali vya maana. Origen alikuwa na maana tatu inayolingana na dhana ya utatu wa asili ya mwanadamu: mwili, roho na roho. Kulikuwa na maana halisi au ya kimwili (yaani, kile maneno katika maana yake ya wazi yanasema), maana ya maadili au ya kitropiki, (yaani, maana ya mfano wa roho ya Kikristo, ambayo kwa hivyo hutoa ujenzi na mwongozo wa mwenendo), na maana ya kiroho au ya fumbo. Baadaye, bado hisia ya nne iliongezwa." Hiki ndicho wanachokiitikia wanamageuzi na Ungamo la Westminster, maana ya nne, "hisia ya anagogiki au ya mwisho wa dunia. Kwa hivyo, kutoa mfano wa kitambo, neno

'Yerusalemu' lilieleweka katika enzi za kati kama lenye hisia nne: kihalisi lilirejelea mji huo wa jina huko Yuda, kitropiki, kwa roho ya Kikristo mwaminifu, kifumbo (kifumbo), kwa kanisa la Kristo, na kimfano kwa mji wa mbinguni wa Mungu ambao ni makao yetu ya milele. Iliwezekana, ingawa si lazima, kuelewa neno hilo katika hisia zote nne katika maandishi moja."

Kwa hivyo hapo huna marejeleo mawili, una marejeleo manne. "Lakini mwelekeo ulikuwa kutojali sana maana halisi kuliko ile ya kiroho, kwani maana halisi ya maandishi ni ya kiroho. Hakika, baadhi ya Maandiko—kama ilivyodhaniwa—hayawezi kufasiriwa kihalisi, kwani yanaelezea mambo ambayo si ya maadili na hivyo hayastahili Mungu (uzinzi, uchumba wa jamaa, mauaji, n.k.), na Maandiko mengi ni ya kizamani sana au madogo sana, yakichukuliwa kihalisi, kuwa njia inayofaa ya ufunuo wa kimungu (nasaba ndefu, sheria za dhabihu za wanyama, vipimo vya hema, n.k.) Vifungu hivyo hutoa maana yake halisi vinapofasiriwa kiroho tu." Unapotoa mfano unaweka maana za kiroho kwenye vifungu vya aina hii. "Matokeo yake yalikuwa mfano usiodhibitiwa wa Maandiko, haswa Agano la Kale...Lakini wimbi la tafsiri za kubuni liliendelea kutiririka bila kudhibitiwa kutoka kwenye mimbari na dawati la mhadhiri vile vile. Maana ambazo zingeweza kupatikana kutoka kwa Maandiko zilikuwa na kikomo, mtu anaweza kuhisi kwa haki, tu kwa ustadi wa mtafsiri." Ukiwa na mtu mwerevu sana unaweza kupata maana ya kila aina katika kauli yoyote. "Vyovyote vile kutofautiana kwao kungekuwa (na wakati mwingine kulikuwa na kutofautiana), warekebishaji wakuu [Luther na Calvin] walikataa mafumbo kimsingi—mara kwa mara na kwa lugha kali zaidi. Katika sura iliyotangulia, Luther na Calvin walinukuliwa katika msisitizo wao kwamba ni wajibu wa mtafsiri kufikia maana wazi ya maandishi yaliyokusudiwa na mwandishi wake."

d. Nia ya Mwandishi na Maana Moja Sasa hilo limetajwa kama "nia ya mwandishi" na limekuwa suala lenye utata. Unaenda mbali kiasi gani? Walter Kaiser ameandika mengi kuhusu na anadhani tafsiri pekee iliyo halali ni ile aliyokusudia mwandishi. Sasa nakubaliana na anachojaribu kufanya hapo na hakika kiko katika mpangilio. Nadhani kile ambacho hakizingatii ni kwamba katika Maandiko kuna zaidi ya mwandishi mmoja. Kwa

maana kuna mwandishi mwanadamu lakini pia kuna Roho Mtakatifu anayesimamia kile mwandishi mwanadamu aliandika na kusema. Nadhani inawezekana kwamba mwandishi wa kibinadamu angeweza kusema "vizuri zaidi kuliko alivyojua," kwa maneno mengine, angeweza kusema mambo ambayo yeye mwenyewe hakuamini au kuelewa na kwa hivyo haikuwa kusudi lake; lakini ilisimamiwa na Roho Mtakatifu ambaye alikuwa akishughulikia masuala yaliyozidi uelewa mzima wa nabii. Kwa hivyo niliweka sifa hapo, lakini hiyo haifungui mlango wa kutafuta maana nyingi katika taarifa yoyote ya Maandiko. Bright alikuwa akisema, "Ni jukumu la mtafsiri kufikia maana wazi ya maandishi yaliyokusudiwa na mwandishi wake. Nukuu kama hizo, ambazo walionyesha dharau yao kwa fumbo hilo, zinaweza kuchochewa karibu kwa mapenzi. Luther, ambaye msamiati wake haukuwa duni hata kidogo, ni wazi sana. Anatangaza kwamba fumbo la Origen 'halina thamani kubwa sana;' Anaita mafumbo kwa njia mbalimbali 'uchafu wa Maandiko,' 'kahaba' wa kutushawishi, 'mchezo wa nyani,' kitu kinachobadilisha Maandiko kuwa 'pua ya nta' (yaani ambayo inaweza kupotoshwa katika umbo lolote linalotakiwa), njia ambayo Ibilisi huingia kwenye uma wake. Anatangaza (katika kuelezea Zaburi 22) kwamba Maandiko ni vazi la Kristo na kwamba mafumbo huyararua kuwa 'matambara na madoa.' 'Vipi,' anapiga kelele, 'utafundishaje imani kwa uhakika unapofanya maana ya Maandiko kuwa isiyo na uhakika?' Calvin pia ni mkali. Zaidi ya mara moja, anaita tafsiri za mafumbo kuwa uvumbuzi wa ibilisi ili kudhoofisha mamlaka ya Maandiko. Kwingineko, anazielezea kama 'za kizamani,' 'zisizo za kawaida,' na anatangaza kwamba mtu angefanya vyema kukiri ujinga kuliko kujiingiza katika 'bahati mbaya' kama hizo. Mtafsiri, anatangaza, lazima achukue maana iliyo wazi na ambayo si ya uhakika anapaswa kupitisha tafsiri inayofaa zaidi muktadha.

1. Warekebishaji na Hisia Moja Kwa hivyo, warekebishaji wana maoni thabiti kuhusu suala hili la hisia nyingi au maana katika kauli za Maandiko ambazo wanakataa. Lakini suala hilo halijatoweka. Bernard Ramm na kitabu chake kuhusu tafsiri anasema, "Mojawapo ya dhambi zinazoendelea zaidi za kifalsafa ni kuweka tafsiri mbili kwenye kifungu kimoja cha Maandiko, kuvunja nguvu ya maana halisi na kuficha Neno la

Mungu." Ikiwa tutaelewa hili, tunaangalia ukurasa wa 27 chini ya J. Barton Payne tena kutoka kwa *Ensaiklopedia yake ya Unabii wa Biblia*. Katika sehemu yake ya utangulizi anasema, "Harakati mbili za kisasa zimetajwa haswa kwa mvuto wa hemenetiki ya hisia mbili. Kwa upande mmoja, huria, pamoja na kukataa kwake kwa jumla utabiri halisi ... Kwa upande mwingine, urithi wa mgawanyo wa nyakati, pamoja na dhana yake kwamba kanisa haliwezi kutabiriwa kwa maandishi ya Agano la Kale. Sababu tatu za msingi zinaonekana za kudumisha dhana ya maana moja (Agano Jipya) tofauti na ile ya kile kinachoitwa utimilifu wa pande mbili. Sababu ya kwanza inatokana na asili ya hemenetiki. John Owen, Mpuritan wa karne ya 17 zamani sana aliweka kauli, 'Ikiwa Maandiko yana maana zaidi ya moja, hayana maana kabisa;' na maandishi wengi wa hivi karibuni wamekubaliana kwamba utimilifu wa pande mbili haupatani na tafsiri ya kweli." Kwa maneno mengine, Owen anasema ni kwamba ikiwa maandiko yana maana zaidi ya moja, hayana maana kabisa. Hiyo inafanya hemenetiki isiwezekane. Ikiwa una hisia nyingi, maana ya maandishi inakuwa isiyoweza kubainika.

Fairbairn anasema kile Kristo anachomaanisha hasa ni kitu kimoja na ikiwa kuna mambo mengi, hemenetiki haitabainishwa. "Fairbairn mwenyewe anaona kwamba mbinu kama hiyo husababisha kutokuwa na uhakika wa matumizi na hufanya maana kuwa ya jumla sana kwa ajira ya vitendo." Hiyo ndiyo sababu yake ya kwanza ya kubishana kwamba tunapaswa kutafuta maana moja, si hisia nyingi.

2. Agano Jipya na Maana Moja

Sababu ya pili ni ushahidi kutoka Agano Jipya. "Kama Lockhart alivyoelezea, mtazamo wa uamuzi wa Matendo 2:29-31 kuelekea Zaburi 16, 'Mtume Petro anasema kwamba Daudi hakuweza kujirejelea mwenyewe, kwa maana alikufa na kuona uharibifu, lakini kwamba alikuwa nabii, na aliona mapema kwamba Yesu angefufuliwa bila uharibifu... Inaonekana si rahisi kukosea maana ya mtume.' Kwa hivyo Terry anahitimisha, 'Maneno ya Maandiko yalikusudiwa kuwa na maana moja dhahiri, na lengo letu la kwanza linapaswa kuwa kugundua maana hiyo na kuishikilia kwa uthabiti... Tunakataa kama nadharia isiyo sahihi na inayopotosha kwamba zaburi kama hizo za

Kimasihi... zina maana mbili, na kwanza zinarejelea Daudi au mtawala mwingine, na pili Kristo.' Kwa kweli kutokana na kusoma Agano Jipya ni salama kusema kwamba mtu hangeweza kamwe kushuku uwezekano wa utimilifu mara mbili."

3. Agano la Kale na Maana Moja

"Sababu ya tatu ya utimilifu mmoja ni ushahidi kutoka kwa muktadha wa Agano la Kale. Fairbairn, kwa mfano, anakubali kwamba kanuni yake ya maana nyingi mara nyingi hushindwa kufanya kazi katika visa halisi ambapo uwepo wake unajaribu kuonyeshwa. Terry anasema waziwazi, 'Lugha ya Zaburi ya 2 haimhusu Daudi au Sulemani, au mtawala mwingine yeyote wa kidunia... Isaya 7:14 ilitimizwa na kuzaliwa kwa Yesu Kristo (Mathayo 1:22), na hakuna mfafanuzi aliyewahi kuweza kuthibitisha utimilifu uliopita."

a. Isaya 7:14 Sasa Isaya 7:14 ni mojawapo ya maandiko ambapo watu mara nyingi huhitimisha kwamba kuna marejeleo mawili. Marejeleo ya mtoto aliyezaliwa wakati wa Ahazi na Isaya, na wakati huo huo marejeleo ya Kristo. Lakini Payne hapa anasema Isaya 7:14 ina marejeleo moja tu. Kuna mwanamke mmoja tu ambaye mwandishi anaweza kumrejelea. Kumezaliwa mtoto ambaye alikuwa Mungu pamoja nasi. Sasa, ni kweli, ukirudi kwenye muktadha kamili na kujadili hilo katika Isaya 7:14, kuna matatizo fulani nayo. Hilo ni mojawapo ya vifungu vigumu zaidi. Sitaki kuchukua muda kulifanya leo, lakini tutaangalia mifano michache ya vifungu vingine.

b. Kumbukumbu la Torati 18 Nadhani kifungu kimoja kigumu sana ni Kumbukumbu la Torati 18. Tayari tumekiangalia. Sasa je, hilo ni marejeleo ya harakati ya kinabii au kwa Kristo, au kwa njia fulani kwa vyote viwili? Bila shaka, kuna marejeleo yasiyo ya moja kwa moja ya kiishara ambayo yanahusu maana moja lakini y na inajumuisha Kristo. Lakini Kumbukumbu la Torati 18, Isaya 7:14, na mistari ya mwisho ya Malaki—hizo ni ngumu. Baadhi ya nyimbo za zaburi za kimasihi zinamrejelea Daudi au Sulemani na zinamrejelea Kristo. Lakini hakuna nyingi kati ya

hizo ambazo ni ngumu sana.

4. Terry – Akili Moja

Tazama ukurasa wa 28 katika manukuu yako, chini ya ukurasa na kuendelea kwenye ukurasa wa 29. Kisha nataka kuangalia mifano michache ya maandiko. Hii inatoka kwenye *Hermeneutics ya Biblia ya Milton Terry*. Ni ndefu na ngumu kiasi, lakini nadhani kwamba anatoa masuala hapa. Kwa hivyo nilitaka kuchukua muda kusoma kutoka humo moja kwa moja. Anasema, " Kanuni za hermeneutics ambazo tumeweka sasa lazima ziondoe fundisho kwamba unabii wa Maandiko una maana ya kichawi au mbili. Imedaiwa na baadhi kwamba kwa kuwa manabii hawa ni wa mbinguni na wa kimungu tunapaswa kutarajia kupata ndani yao maana nyingi. Lazima yatofautiane na vitabu vingine. Kwa hivyo kumeibuka sio tu fundisho la maana mbili, bali la maana tatu na nne, na marabi walifikia hatua ya kusisitiza kwamba kuna "milima ya maana katika kila neno la Maandiko."

Tunaweza kukubali kwa urahisi kwamba maandiko yana uwezo wa *matumizi mengi ya vitendo* ; vinginevyo havingekuwa na manufaa sana kwa mafundisho, marekebisho, na mafundisho katika haki. Lakini mara tu tunapokubali kanuni kwamba sehemu za Maandiko zina maana ya kichawi au mbili, tunaanzisha kipengele cha kutokuwa na uhakika katika kitabu kitakatifu, na kuvuruga tafsiri zote za kisayansi. 'Tkiwa Maandiko yana maana zaidi ya moja,' anasema Dkt. Owen, 'hayana maana hata kidogo.' 'Ninashikilia,' anasema Ryle, 'kwamba maneno ya Maandiko yalikusudiwa kuwa na maana moja dhahiri, na kwamba lengo letu la kwanza linapaswa kuwa kugundua maana hiyo, na kuifuata kwa uthabiti... Kusema kwamba maneno *yanamaanisha* kitu kwa sababu tu yanaweza *kuteswa* na kumaanisha ni njia isiyo ya heshima na hatari zaidi ya kushughulikia Maandiko.'

'Mpango huu wa tafsiri,' asema Stuart, 'unaacha na kuweka kando sheria za kawaida za lugha. Biblia, isipokuwa katika kitabu chochote, makala, waraka, hotuba, au mazungumzo, yaliyowahi kuandikwa, kuchapishwa, au kushughulikiwa na mtu yeyote kwa wenzake (isipokuwa kwa njia ya mchezo, au kwa nia ya kudanganya), inaweza

kupatikana maana mbili. Kwa kweli, kuna charades, mafumbo, misemo yenye *entente mbili*, na kadhalika, labda, katika lugha zote; kumekuwa na wingi wa maneno ya kipagani ambayo yangeweza kutafsiriwa mara mbili lakini hata miongoni mwa haya yote hayajawahi kuwapo, na hakujawahi kuwa na muundo ambao unapaswa kuwapo, zaidi ya maana moja au maana katika uhalisia. Utata wa lugha unaweza kuwa, na umetumika, kwa makusudi ili kumpotosha msomaji au msikilizaji, au ili kuficha ujinga wa watabiri, au kutoa sifa zao kati ya mahitaji ya baadaye; lakini hii ni kigeni kabisa kwa suala la maana mbili mbili za maneno nzito na za *kweli*. Wala hatuwezi kwa muda mfupi, bila kukiuka heshima na utakatifu wa maandiko, kudhani waandishi waliovuviwa wanaweza kulinganishwa na waandishi wa mafumbo, mafumbo, mafumbo, na maneno ya kipagani yasiyoeleweka.'

5. Mbinu ya Aina na Kupinga Aina

Baadhi ya waandishi wamechanganya mada hii kwa kuiunganisha na mafundisho ya aina na mfano.” Sasa angalia anachofanya hapa. “Kwa kuwa watu na matukio mengi ya Agano la Kale yalikuwa aina ya makubwa zaidi yajayo, vivyo hivyo lugha inayowaheshimu inatakiwa kuwa na maana mbili.” Kwa maneno mengine, badala ya aina na mfano kuwa taasisi, watu, au matukio—viumbe halisi au uhalisia kama ishara zinazoashiria ukweli utakaoashiria taasisi hizo, matukio, au watu—kile ambacho baadhi ya wafasiri hufanya ni kuzungumza lugha ya mfano. Hiyo ni tofauti muhimu. Tazama anachosema hapa. “Baadhi ya waandishi wamechanganya mada hii kwa kuiunganisha na mafundisho ya aina na mfano. Watu wengi, matukio ya Agano la Kale yalikuwa aina ya makubwa zaidi yajayo, kwa hivyo lugha inayowaheshimu inatakiwa kuwa na maana mbili.” Kwa hivyo kwa maneno mengine, lugha ni lugha ya mfano. “Zaburi ya pili imekusudiwa kumaanisha Daudi na Kristo, na Isaya 7:14-16 kwa mtoto aliyezaliwa wakati wa nabii na pia Masihi. Katika Zaburi 45 na 72, hilo linatakiwa kuwa na marejeleo mawili kwa Sulemani na Kristo, na unabii dhidi ya Edomu katika Isaya 34:5-10, ili kuelewa pia hukumu ya jumla ya siku ya mwisho. Lakini inapaswa kuonekana kwamba katika hali ya mifano, lugha ya Maandiko haina maana mbili. Mifano yenyewe

ni hivyo kwa sababu inaashiria mambo yajayo na ukweli huu lazima utenganishwe na swali la maana ya matumizi ya lugha katika kifungu chochote maalum.”

6. Kumbukumbu la Torati 18 kama Mfano Je, unaelewa hoja hapo? Ukirudi kwenye kifungu hicho cha Kumbukumbu la Torati 18, lugha hapo inazungumzia nini? Unajua hitimisho langu lilikuwa nini. Lugha inazungumzia taasisi ya kinabii katika nyakati za Agano la Kale kwa sababu katika muktadha kabla na baada ya kuzungumzia kwamba hupaswi kwenda kwa wachawi wa kipagani. Inasema kwamba wanapewa jaribio la kutofautisha manabii wa kweli na wa uongo. Tutaondoaje ufunuo wa Mungu na Musa? Kwa hivyo lugha inazungumzia utaratibu wa kinabii. Utaratibu wa kinabii wenyewe unaweza kuwa wa mfano kwa sababu hawa ni vyombo vya kibinadamu vinavyozungumza neno la Mungu. Kristo ni Mungu na mwanadamu anayetuletea neno la Mungu. Kwa hivyo, kimsingi, taasisi ya kinabii inaweza kumwelekeza Kristo, lakini hiyo sio lugha unayoiona, hiyo sio lugha ya mfano. Ni taasisi ya kinabii.

7. Terry kwenye Zaburi 2 na wengine. Ukikubali lugha ya mfano, basi umekubali kweli kanuni hii ya uelewa wa kiroho, na kisha unaweza kufanya na Isaya 11 kile Young anafanya. Haizungumzii Uhamisho, Wayahudi wakirudi katika nchi yao, si kuzungumzia uhalisia wa kimwili, anafikiri ni kuzungumzia uhalisia wa kiroho. Ni lugha ya uainishaji. Terry haikubali, lakini kuna kitu halali kama lugha ya uainishaji. Anasema, "Tumeonyesha kwamba lugha katika Zaburi ya 2 haimhusu Daudi au Sulemani au mtawala mwingine yeyote. Vile vile inaweza kusemwa kuhusu Zaburi 45 na 72. Isaya 7:14 ilitimizwa wakati wa kuzaliwa kwa Kristo, na hakuna mfafanuzi aliyewahi kuweza kuthibitisha utimilifu wa awali. Unabii dhidi ya Edomu, kama ule dhidi ya Babeli, umevikwa unabii ulioandikwa sana wa kiyama, na hautoi uthibitisho kwa nadharia ya maana mbili. Ishirini na nne ya Mathayo, ambayo kwa kawaida hutegemewa kuunga mkono nadharia hii, tayari imeonyeshwa kutotoa ushahidi wowote halali wa maana mbili za kichawi au mbili... Unabii wa kwanza ni mfano mzuri. Uadui kati ya mbegu ya mwanamke na ile ya nyoka umeonyeshwa katika aina elfu. Maneno ya thamani ya ahadi

kwa watu wa Mungu hupata utimilifu zaidi au mdogo katika kila uzoefu wa mtu binafsi. Lakini ukweli huu hauungi mkono nadharia ya maana mbili. Maana katika kila kisa ni ya moja kwa moja na rahisi; matumizi na vielelezo ni vingi.” Hiyo ndiyo ahadi ya Mwanzo 3:15, “Uzao wa mwanamke utamponda nyoka. Nitaweka uadui kati ya uzao wako na uzao wake.” “Ufahamu katika kila kisa ni wa moja kwa moja na rahisi; matumizi na vielelezo ni vingi. Ukweli kama huo hautupi mamlaka ya kuingia katika unabii wa apocalypse tukitarajia kupata maana mbili au zaidi katika kila kauli maalum, na kisha kutangaza: Mstari huu unarejelea tukio lililopita zamani... hili lilikuwa na utimilifu wa sehemu katika uharibifu wa Babeli, au Edomu, lakini linasubiri utimilifu mkubwa zaidi wakati huo katika siku zijazo. Hukumu ya Babeli, au Ninawi, au Yerusalemu, inaweza kuwa mfano,” ambayo ni halali kabisa, “wa kila hukumu nyingine inayofanana, na ni onyo kwa mataifa na vizazi vyote; lakini hii ni tofauti sana na kusema kwamba lugha ambayo hukumu hiyo ilitabiriwa ilitimizwa kwa sehemu tu wakati Babeli, au Ninawi, au Yerusalemu ilipoanguka, na bado inasubiri utimilifu wake kamili.” Kuna tofauti. Je, unafuata mkondo wa hoja hapo?

8. Mfano: Danieli 8 Acha nikupe mfano mmoja. Nilitaka kukupa mifano miwili lakini hatutakuwa na muda wa kufanya yote hayo leo, lakini mfano mmoja kutoka Danieli 8. Je, kuna yeyote kati yenu anayeifahamu Biblia ya awali ya Scofield? Ukisoma Danieli sura ya 8—ambayo nadhani ni sura inayozungumzia aina—Danieli 8:9 inasomeka, “Katika moja ya hizo ilitoka pembe ndogo, ambayo ilikua sana kuelekea kusini kuelekea mashariki na kuelekea nchi ya kupendeza.” Ujumbe katika Biblia ya Scofield hapo kuhusu pembe hiyo ndogo unasema, “Hapa kuna unabii uliotimizwa mwaka wa 175 KK” Kwa hivyo hiyo ni marejeleo ya pembe hii ndogo katika mstari wa 9. Unapoendelea zaidi katika sura hiyo unaona katika mstari wa 15 inasema “Mimi, Danieli, nilikuwa nimeona maono hayo, nikatafuta maana yake, ndipo tazama, akasimama mbele yangu mfano wa mtu.” Kisha akaelezea maana yake. Ukiifikia maana ya pembe hii ndogo, iliyo chini katika mistari ya 24 na 25, inasema “Atakuwa na nguvu, lakini si kwa nguvu zake mwenyewe. Atasababisha uharibifu wa ajabu. Atawaangamiza watu hodari na watu

watakatifu. Atasababisha udanganyifu kufanikiwa. Atajitukuza watakapojiona salama, lakini atawaangamiza wengi. Pia atasimama dhidi ya Mkuu wa wakuu, lakini atavunjika bila kurekebishwa.” Na maoni katika maelezo haya ni kwamba mistari ya 24 na 25 inapita zaidi ya Antiochus Epifanis na inaonekana inarejelea pembe ndogo ya Danieli 7. Na kisha kauli Antiochus na mnyama, lakini mnyama huyo anaonekana waziwazi katika mistari ya 24 na 25. Kwa hivyo katika tafsiri ya pembe ndogo ya Danieli sura ya 8, ambayo nadhani ukiangalia maelezo yote ni marejeleo ya Antiochus, unapofikia tafsiri ya pembe ndogo, maelezo hapa yanasema mistari ya 24 na 25 inazungumza kwa wakati mmoja na kwa maneno yale yale kwa Antiochus na mpinga Kristo—marejeleo mawili. Kuhusu mistari ya 10-14, ambapo katika sehemu ya kwanza ya sura una maelezo zaidi kuhusu pembe hiyo ndogo, maelezo yanasema ya 10-14, "Kihistoria hili lilitimizwa ndani na na Antiochus, lakini kwa maana kali zaidi na ya mwisho Antiochus anadhihirisha kufuru mbaya ya pembe ndogo ya Danieli 7." Sina tatizo na hilo kwani nadhani Antiochus ni aina ya mpinga Kristo lakini maneno hapa yanakuambia kuhusu Antiochus. Lakini kauli inayofuata katika maelezo ni, “Katika Danieli 8:10-14 matendo ya pembe zote mbili ndogo yanachanganyikana.” Kwa hivyo unaona katika maelezo ya kina ya pembe ndogo katika sura ya 10-14 maneno yanamhusu Antiochus na wakati huo huo na katika maneno yale yale yanamhusu mpinga Kristo. “Maneno mchanganyiko, yote mawili yanaonekana.”

Mwishoni mwa mstari wa 19 inasema, “Wakati wa mwisho utakuwa” na maelezo yanasema, “Ncha mbili zinaonekana. Moja, kihistoria. Mwisho wa theluthi moja ya himaya ya Kigiriki ya Alexander, mgawanyiko ambao pembe ndogo ya mstari wa 9 iliibuka.” Huu ndio mwisho wa kipindi hicho cha Kigiriki. “Lakini mbili, kinabii, mwisho wa nyakati za Mataifa. Ncha zote mbili zinaonekana.” Wakati wa mwisho ni himaya ya Kigiriki na mwisho wa wakati wa Mataifa—marejeleo mawili. Kwa hivyo huo ni mfano mmoja wa jinsi baadhi ya wafasiri wanavyotumia kanuni hii ya marejeleo mawili ili kupata maana kutoka kwa kauli za kinabii.

9. Mfano: Malaki 4:5-6 Nataka kuangalia kwa undani zaidi Malaki 4:5-6 na tutafanya

hivyo mwanzoni mwa kikao chetu wakati ujao . Lakini Malaki 4:5-6 hebu tuangalie kwa dakika moja. Inasema, “Tazama, nitawatumia nabii Eliya kabla ya siku ile kuu na ya kutisha ya Bwana. Ataigeuza mioyo ya baba iwaelekee watoto wao, na mioyo ya watoto iwaelekee baba zao, la sivyo nitakuja na kuipiga dunia kwa laana.” Jambo la kuvutia hapa ni kwamba una marejeleo ya Agano Jipya kuhusu kifungu hiki na baadhi ya marejeleo ya Agano Jipya yanamtumia Yohana Mbatizaji unabii huu. Kisha swali linakuwa, unafanya nini na unabii huu? Je, umetimizwa au bado haujatimizwa? Je, unamzungumzia Yohana Mbatizaji? Je, unamzungumzia Eliya? Je, ni maana mbili? Unafanya nini nayo? Nataka kuiangalia kwa undani zaidi wakati ujao na kukupa baadhi ya njia ambazo wakalimani wameshughulikia. Ni mojawapo ya vifungu vigumu zaidi vinavyoshughulikia maana mbili.

10. Hitimisho la Vannoy Kuhusu Maana Mbili Sasa kauli moja inayofafanua na nitamaliza. Sisemi kwamba haiwezekani kupata maana mbili. Sidhani kama unapaswa kuleta sheria za tafsiri kutoka nje na kuzilazimisha kulingana na Maandiko ili ziendane na fomula fulani ya tafsiri. Inaonekana kwangu, ikiwa kuna vifungu vilivyo wazi vinavyokuongoza kwenye hili kama njia iliyokusudiwa ambayo Maandiko yanapaswa kutafsiriwa, basi, na iwe hivyo. Maandiko lazima yawe mwongozo wetu. Sina hakika kwamba kuna vifungu vinavyokulazimisha kufanya hivyo. Kwa hivyo nasema haupaswi kuja kwenye maandishi ukitafuta hisia nyingi. Ikiwa unalazimishwa kufanya hivyo na Maandiko yenyewe, na iwe hivyo, lakini lazima uonyeshe kutoka kwa Maandiko kwamba hivyo ndivyo unavyopaswa kuelewa kauli hiyo, ambayo ina mzigo mkubwa wa ushahidi.

Imenukuliwa na: Katie Wholley, Matt Gobson, William Mahoney, Sarah Owsinski, Grace Cunningham, Becca Brule na Stephen Davalos (mh.).

Hariri ya awali na Ted Hildebrandt

Hariri ya mwisho na Katie Ells

Imesimuliwa tena na Ted Hildebrandt